

ACC. N:R.

No. 8090: 1-9.

Landskap: Småland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Socken: KAIMAR Berättat av: Skomakare A.W. Jonsson
Uppteckningsår: 1941 Född år 1866 ; Döderhult

Ljusinbrinningsfesten.	s. 1.
Släckningsfest.	s. 1.
Ljusfesterna forts.	s. 2.
Skomakarnas arbetsförhållanden i Stockholm.	s. 3-7.
Hornas.	s. 8.
Vårfrudagen /Tranan.	s. 9.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N.R.

M. 8090 : 1.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Walter Welin

Härad:

Adress: Skomakare A.W.

Söcken: KALMAR

Berättat av: Jonsson

Uppteckningsår: 1941

Född år 1866 i Döderhult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVLjusinbrinningsfesten.

-Om jag känner till ljusinbrinningsfester? Ja visst gör jag det! Det var på hösten. Det bjöd mästaren på. Likadant var det på våren när vi skulle sluta upp med att tända. Då hade vi en

Släckningsfest.

Jag arbetade i Stockholm hos en som hette Lagerborg, som var skåning. Han hade skomakeriverkstad och dessutom två affärer. Han levererade hela lass med skor till regementena och lagade även deras skor. Verkstaden var på Skepparegatan 13 i ett lågt hus. Affärerna hade han på Holländaregatan och en på Storgatan. Jag har inte varit med om dylika fester mera än i Stockholm. Mästaren var i n t e med, men han b e t a l a d e k a l a s e t. Vi satt vid ett stort bord, ett väldigt bord. Vi var nämligen rätt så många, ty i verkstaden arbetade vi vid 4 diskar, och vid varje disk satt tre gesäller. Det blev alltså 12 gesäller tillhoppa.

Det var inte på någon bestämd dag som vi hade festerna. Vi började med lyse redan i augusti, och vi hade festen när vi skulle tända. Det var mat och dryck och öl. Festen kallades ljusinpulning när vi började tända. Vi kallade den i n t e för ljusinbrinning. Jag var i Stockholm när jag var 18-21 år. Det var för 55 år sedan. Det var det enda stället jag var med om dylikt. Festerna kallades inte gasöl eller ljusöl. Det namnet har jag aldrig hört förut.

F. v. b. K. D.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. _____

M. 8090:2.

Landskap: Småland Upptecknat av: Walter Elin
 Härad: Adress: Skomakare
 Söoken: KALMAR Berättat av: A.W. Jonsson
 Uppteckningsår: 1941 Född år 1866 i Döderhult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ljusfesterna forts.

-Vi hade inga ceremonier utan det hela bestod däri att vi fick mat och dryck. Brännvinet ville gubben förstås helst ha själv. Gubben var dock lyckligtvis aldrig med vid dessa fester, men sonen som var 20 år gammal var alltid med. Fruntimmer var det inga med.

Det var gesällerna som höll på traditionen. Vid dessa fester hade vi alltid fotogenlampor. Gubben var gammal och kände till festerna mycket bra, men det var alltid någon av gesällerna som påminde honom om att "nu var det tid igen".

Festerna hade vi alltid på verkstaden, men det kunde också hända att vi fick ha dem på magasinet mitt emot. Vid dessa måltider hade vi alltid varm mat. Där var en som hette Juhlin, som hade en bra matservering och flickan som var anställd där brukade bära in maten till oss. Sedan fick vi ordna med dukningen och sådant själva. Det hörde liksom till att vi skulle ordna det efter våra egna huvud. Musik hade vi inte.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8090:3.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Walter Welin

Härad:

Adress:

Skomakare A.W.

Söcken: KALMAR

Berättat av:

Jonsson

Uppteckningsår: 1941

Född år 1866 i Döderhult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVSkomakarnas arbetsförhållanden i Stockholm.

-Lagerborg var skåning men gillade inte skåningar som gesäller. Smålänningar tyckte han emellertid bra om. Det mesta arbetet var leveranser till gardisterna, telegrafverket och barnhemmet. Redan på den tiden tog de hem mycket skor från Tyskland, men vi hade likväl jämt arbete med leveranserna.

Vi gjorde gardistskor med grova bottnar och becktråd. Vid en disk hade vi belysning med kula. En värmlänning, som hette Carlsson, hade en kula med vatten. Den lyste bara på en enda fläck. Det var på det enda stället jag sett sådan belysning. Eljest hade de fotogenlampor. Kulan såg ut som en kaffepumpa. Den var mycket bra att ha vid sittande arbete, ty det var mörkt runt omkring. Man fick på så sätt aldrig något sken i ögonen.

På den tiden söp skomakarna mest så att de voro halvfulla året om. Gubben var så arg, så att han svor på dem. /Gubben=Lagerborg/. Vi fick matpengar, så vi hade ingen mat hos Lagerborg.

När det var påsk brukade vi gå till Uggleviken /i Stockholm/. Där brukade vi vara då. Vi låg på verkstaden. Där var fyra gardistsängar. Den ene låg ovanpå den andre precis som i en sovkupe på ett tåg. Carlsson från Värmland hade varit skarpskytt, och sin bössa hade han på jämt när han jobbade. Calle Carlsson var ett inventarium. Gubben

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8090:4

Landskap: Småland

Upptecknat av: Walter Welin

Härad:

Adress:

Skomakare A.W.

Söcken: KALMAR

Berättat av: Jonsson

Uppteckningsår: 1941

Född år 1866 i Döderhult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lagerborg hade försäkrat honom för 10,000 kronor, men en morgon när gubben kom in i verkstaden hängde Carlsson i en snara. Gubben Lagerborg blev förbannat arg, ty han hade alltid gått och drömt om att få ut de där 10,000 kronorna, men det gick inte när han hängt sig.

-Jaså, du hänger där din djävul!, skrek han när han kom in i rummet och fick se synen. Nu kostar du mig tio tusen kronor!

Lagerborg sparkade till den döda kroppen, men han fick sedan sitt straff för det. Hade Carlsson dött en naturlig död, hade gubben fått de tiotusen riksdalerna, men nu fick Lagerborg ingenting, och därtill fick han böta för att han sparkat till liket.

Vi hade 75 öre om dagen i matpengar. Dessa pengar fick vi alltid om mornarna, när gubben kom till verkstaden. Om söndagarna fick vi en krona, eller 25 öre mer. På söndagsmorgonen kom han alltid själv, annars brukade sonen ha pengarna med sig och dela ut dem. Vi hade motböcker, där vi skrev upp vad vi gjorde. Så fick vi kronan, och han räknade ut vad vi skulle ha i lön. Vi tyckte aldrig om att gubben stod och förhalade tiden för oss om söndagarna, ty då ville vi vara fria. Mitt emot verkstaden var en ölförsäljningsstuga, men vi tordes inte skicka efter en halv öl så länge gubben var i verkstaden. Klockan elva stängdes det på öll lokalen och ibland kunde det hända, att gubben stannade till klockan halv tolv, men då var vi fly förbannade.

-Jag kan lika gärna behålla pengarna själv, för ni super

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. *No. 8090:5.*

Landskap: Småland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress: Skomakare A.W.
Söcken: KALMAR Berättat av: Jonsson
Uppteckningsår: 1941 Född år 1866 i Döderhult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i alla fall upp dem förr eller senare!, brukade han säga när han delade ut pengarna. Och han hade delvis rätt. En stor del av avlöningen gick till snapsar och bier.

Julafton bjöd mästern på mat och dryck. Det hade vi liksom våra ljusfester på verkstaden också, Vi reste nämligen inte hem under julen. Det var för långt och dyrt. Och de gamla gubbarna hade knappt kläder att resa i. De hade för det mesta sina kläder hos pantlånaren. De brukade lösa ut sina kläder till söndagarna, då de hade dem, men sedan skyndade de sig att pantsätta dem igen för att ha "fyllepengar" under veckan. Redan på måndagen söp de upp pengarna, och då åkte kläderna in igen. Vi köpte en liter varenada dag, som delades. Litern kostade 90 öre. En halv öl till frukost tyckte jag var gott, men brännvin var jag inte för, så när vi skulle dela innehållet i flaskan, så brukade jag oftast låta någon annan få min del. Två stora supar blev det nämligen för en tioöring. En kaffekopp kallades för "byttan", två stora supar kallades för en "Hagbergare". De som fick min del voro så glada så. Jag söp nämligen inte själv.

Om måndagarna arbetade vi aldrig. Då hade vi "gesäll"-måndag. Måndagen var en dag då vi gesäller brukade roa oss. Det förefaller kanske egendomligt när jag säger att vi roade oss på måndagarna i stället för på söndagarna, men i grund och botten var det inte så märkvärdigt. Det hela hade sin naturliga förklaring. Om måndagarna behövde

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 8090:6.

Landskap: Småland Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Adress: Skomakare A.W. Jonsson
 Söcken: KALMAR Berättat av:
 Uppteckningsår: 1941 Född år 1866 i Döderhult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

man inte vara så finklädd som på söndagarna, om man skulle gå på någonstans, och eftersom gesällerna i allmänhet hade det illa beställt med kläder, så arbetade de faktiskt hellre om söndagarna än om måndagarna. Gesällmåndagen stod i ett visst förhållande till klädedräktsfrågan. På måndagarna var det inte så noga med klädedräkten, så då kunde även de uslast klädda gå på krog och var som helst.

Vi roade oss ofta med upptåg på verkstäderna och i våra sovrum. Vi hade t.ex. en gubbe, som hette Sönnergren. Han låg underst i sängen, och när han låg och halvsov, drog vi fram blötbljan. Lagerwalls son Erik var värst när det gällde rackartyg. Och när vi så hade dragit fram bljan skrek vi:

-Mäster kommer! Mäster kommer...!

Sönnergren hann då inte att tänka sig för utan hoppade raskt upp och rakt i blötbljan! Han ville ju inte låta mäster se att han låg och var full. Det förekom också att vi dänkte vatten på varandra när vi skulle skämta med varandra. Vi tog en spann med vatten och slängde hela nävar vatten på motståndaren. Det var ett sätt att slåss. Det hela var inte så farligt som att brottas eller slåss, och därför höll vi oss till vatten. Men obehagligt var det!

Det fuktade så på verkstaden att vi inte kunde ha kläderna på någon annan plats än hos juden. Det var olika judar som vi anlidade. Än hade vi våra kläder här, än där. En gång gick en karl omkring och sålde begagnade

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. N. 8090:7

Landskap: Småland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Söcken: KALMAR Berättat av: Skomakare A.W.
Jonsson
Uppteckningsår: 1941 Född år 1866 i Döderhult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kläder, och bl.a. köpte jag en väst för 50 öre. Den var
rysligt fläckig, och jag tyckte efteråt att jag gjort
en dum affär, men så kom en av mina kamrater och sa':
- Se, vilken fin väst! Den skall vi gå till juden med
och tjäna pengar på! Den skall vi ha minst en krona för!
Vi borstade upp västen med skosvärta, och två gesäller
gick till juden och fick låna en krona på västen. Sedan
löste vi aldrig ut plagget.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. No. 8090:8.

Landskap: Småland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress: Skomakare A.W.
Socken: KALMAR Berättat av: Jonsson
Uppteckningsår: 1941 Född år 1866 i Döderhult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ingenting. Hornas.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. Ms. 8090:9

Landskap: Småland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress: Skomakare A.W.
Söken: KALMAR Berättat av: Jonsson
Uppteckningsår: 1941 Född år 1866 i Döderhult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

✓ Vårfrudagen. /Tranan.

-Tranan spelade mycket stor roll vid vårfrudagen.

Om jag så skall gå på skare,
så skall jag fram vårfrudare,
säger tranan påstås det. Ungdomen brukade då få godsaker.
Ett barn skulle alltid lägga sig tidigt den kvällen. Om
inte barnen låg, så fick de heller ingenting. Eljest lade
sig barnen inte tidigt, men den kvällen lade de sig i regel
mycket ordentligt, och på morgonen låg där apelsiner, kakor
och godsaker i deras strumpor eller skor. Uppe i Stockholm
hade vi t.o.m. beställning på särskilda traneskor av
mjukt rött skinn. Det var "bättre folk", som beställde dem
hos Lagerborg, och sedan fyllde de dem med godsaker samt
lade dem i sängarna hos sina barn.

f. v. t. K. d.

Skriv endast på denna sida!